

EKONOMİ POLİTİK

Türkiye Ekonomisinde Üretkenlik

Erinç Yeldan, 5 Ekim 2016

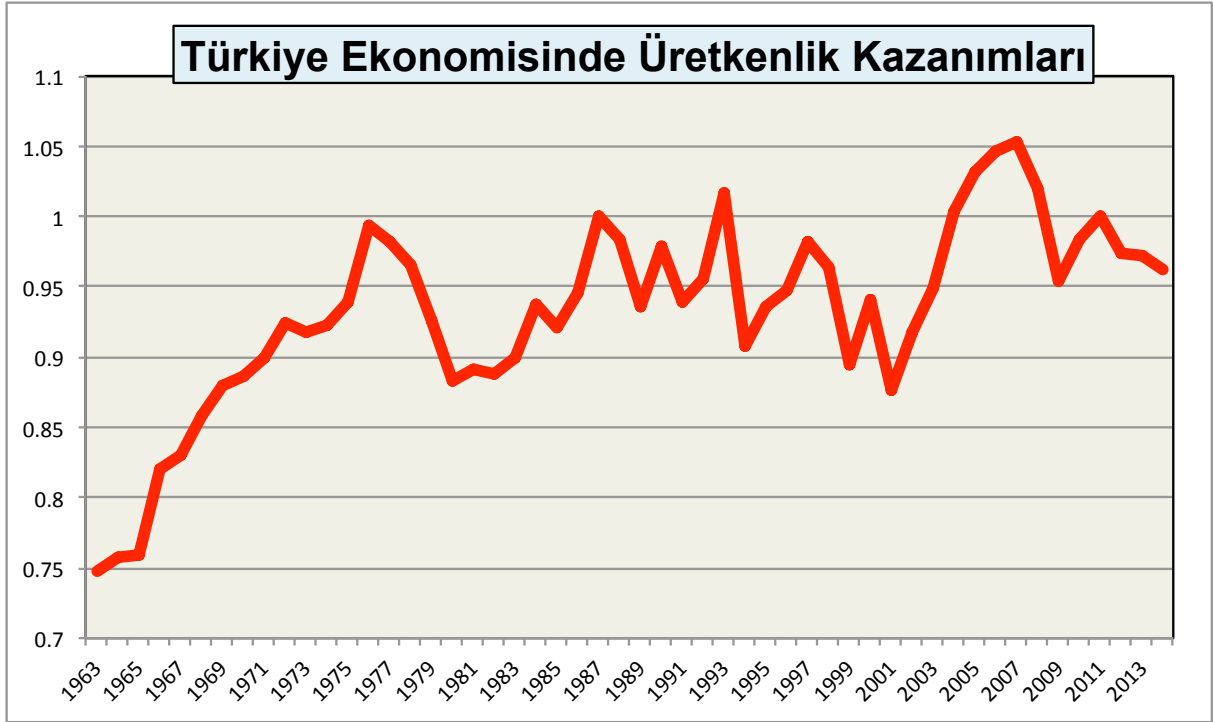
Geçen haftaki yazımızda kapitalizmin merkez ekonomisi konumundaki ABD’de üretkenlik kazanımlarının son on yıl boyunca durgunlaştığını ve bu olgunun mevcut *büyük durgunluk* sürecinin de ana açıklayıcısı olduğunu vurgulamıştık. Bugünkü yazımızda bu tespitin Türkiye ekonomisi ile ilgili olan yönlerini değerlendirmeye çalışacağız.

Soru önemlidir; zira son yıllarda sıklıkla duyduğumuz bir savı yansıtmaktadır: *Türkiye ekonomisinin temelleri sağlamdır...* Bu sava örnek olarak küresel kriz boyunca herhangi bir banka iflasının yaşanmamış olduğu; kamu maliyesinde dengelerin korunduğu, kamu borcunun düşüklüğü gibi öğeler gösterilmektedir. Oysa bir ekonominin temel yapısının sağlamlığı salt bir “kamu maliyesi” meselesi değil; ekonomik büyümenin niteliği ve sürdürülebilir kaynaklara dayanıp dayanmadığı sorunlarıyla ilgilidir. Dolayısıyla, büyümenin ana kaynağı olan *üretkenlik kazanımlarının nicel boyutu*, bir ekonominin temellerinin ne derece sağlam olduğu sorusunun can damarıdır. Türkiye ekonomisinde üretkenlik düzeyi ne durumdadır? Temelde yanıtlanması gerekli soru budur.

Bu soruya yanıt aramak için uluslararası büyüme yazınına önemli bir kaynak oluşturan Groningen Üniversitesi “Dünya Tabloları” veri setinden yararlanacağız. 2016 Ağustos’unda 9. versiyonu yayımlanan bu zengin veri setini ilgili okuyucular yazının sonundaki internet adresinden de takip edebilirler. Penn Dünya Tabloları içerisinde bir dizi makro gösterge yanında en ilgi çeken veri ülkelerin “toplam faktör üretkenliği” serisine ait. Söz konusu üretkenlik verisi, bir ülkede iktisadi kaynakların ne derece etkin ve verimli kullanılmakta olduğunu göstermekte. Sadece fiziksel sermayeye yatırım ya da istihdam artışı değil, aynı zamanda teknoloji düzeyi, kurumların (eğitim, sağlık ve hukuk sistemlerinin) etkinliği ve nihai olarak büyümenin sürdürülebilir ve adaletli olup olmadığı konularına da açıklık getiriyor. Penn Dünya tabloları verilerinden Türkiye ekonomisinde üretkenlik kazanımlarının uzun dönemli seyrini aşağıdaki grafikte sergiliyoruz.

Grafik, Türkiye ekonomisinde üretkenlik artışının en hızlı olduğu dönemin 1963-1976 arasında gerçekleştiğini belgeliyor. Söz konusu dönemde ulusal ekonomide üretkenliğin onüç yıl boyunca yıllık ortalama yüzde 2.2 artış gösterdiğini gözlüyoruz. Bundan sonra kısa süreli iki üretkenlik artışı gözleniyor; 1982-1987 ve 2001-2007. Ancak her iki dönemde de kısa süreli birer saman alevi gibi parlayan üretkenlik gösterisi, aşağı doğru dalgalanmalara ve durgunluğa dönüşmüş durumda. Bu olgu özellikle içinde bulunduğumuz (2008 sonrası) küresel durgunluk döneminde belirgin.

Nitekim veriler 2014 itibariyle Türkiye ekonomisinin küresel büyük durgunluk döneminde yaşadığı *üretkenlik kayıplarının yılda yüzde 1.4 oranında* olduğunu belgeliyor. Türkiye’de 2014 itibariyle üretkenlik düzeyi 1975 düzeyine gerilemiş durumda.

İç talebin yapay yollarla ivmelenmesine dayanan ve arazi rantlarıyla beslenen, özünde de dış borçlanmaya dayalı, spekülative nitelikli bu hormonlu büyüme süreci, “etkinlik”, “verimlilik”, “üretkenlik” gibi göstergelerin sınaması altında tüm cilalarını yitiriyor. Bu gözlemler altında *Türkiye ekonomisinin temelleri sağlamdır* savı hiç de “sağlam temellere” dayanmıyor.

Bütün bu gerçekler yanında Moody’s adlı derecelendirme kuruluşunun ülkemizi “yatırım yapılamaz” olarak ilan ettiğinden bu yana ulusal ekonominin reel gücünün ne konumda olduğuna dair tartışmalar da alevlenmiş durumda. Resmi ekonomi idaresi Türkiye’nin makro dengelerinin sağlam olduğu iddiasıyla Moodys’in kararını neredeyse darbe suçlamasıyla nitelendirmekte. Özünde finans burjuvazisinin spekülative davranışlarını ilgilendiren bir kararı hamaset ile karşılamak yerine, ulusal ekonominin reel göstergeleri bakımından değerlendirmek daha doğru olmaz mı?

Penn World Tables veri seti için: <http://www.rug.nl/research/ggdc/data/pwt/pwt-9.0>